

**ƏDƏBİYYAT / ƏDƏBİYYATŞÜNASLIQ /
ƏDƏBİYYAT NƏZƏRİYYƏSİ
LITERATURE / LITERATURE STUDIES/
LITERARY THEORY
ЛИТЕРАТУРА / ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ/
ТЕОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1560-028X>
UOT 82.

Vüsalə Ağabəyli
fil. f.d., dos.
Azərbaycan Dillər Universiteti, Nizami Gəncəvi adına
Milli Azərbaycan ədəbiyyatı muzeyi
Bakı, Azərbaycan
vusale.agabeyli@gmail.com

**BƏDİİ ƏDƏBİYYATDA MÜHARİBƏ MÖVZUSUNUN
GENDEROLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Açar sözlər: *Azərbaycan ədəbiyyatı, ingilis ədəbiyyatı, gender, qadın əsirlər*
Key words: *Azerbaijani Literature, English literature, gender, female hostages*
Ключевые слова: *Азербайджанская литература, английская литература, гендер, заложницы*

Giriş

Bədii ədəbiyyatda gender məsələlərinin tədqiqi 1960-cı illərin sonlarında formalaşmaqda olan feminist nəzəriyyələri ilə başlayır. Feminist nəzəriyyəçilər müxtəlif janrlarda genderin təsvirinə həm tənqidi, həm də müsbət münasibətlərini bildirməklə feminist ədəbi kanon yaratmağa nail olmuşlar. [2, s.94] Feminist nəzəriyyəçiləri, xüsusilə, gender bərabərsizliyi, kişilərin dominant rolu, qadına “ikinci varlıq” və ya “qeyri-varlıq” kimi yanaşmaları narahat edir. Lakin müharibə mövzusunda isə bu məsələ bir az fərqlidir. Müharibədə əzilən, qorumağa, hüquqlarının bərpasına ehtiyac duyulan məhz insandır, əsir düşmüş, təhqirlərə, işgəncələrə, alçaldılmalara məruz qalmış

insan. Fəqət, bu məqamda da danılmaz faktdır ki, qadın əsirlər daha çox zorlamalara, cinsi istismara və genderoloji xüsusiyyətlərinə görə təhqirlərə məruz qalırlar. Əslində, müasir dövrün gender tədqiqatlarının da əsas məğzi, əsas amalı insan faktorudur. Yəni daha öncəki mərhələlərdə əgər qadın məsələsi genderoloji xüsusiyyətlərinə görə gender tədqiqatçılarının diqqətini cəlb edirdisə, müasir dövr tədqiqatçılarını kişinin də öz genderoloji xüsusiyyətlərinə görə təzyiqə məruz qalması düşündürür və dolayısı ilə insan faktoru gender tədqiqatlarının özəyini təşkil edir. Namus və qeyrət kimi anlayışların kişilərin boynuna yük kimi qoyulması, konflikt zamanı məhz bu nüansdan istifadə edilərək kişilərin alçaldılması, təhqir olunması sırf onların gender xüsusiyyətləri ilə bağlı məsələdir.

Biz isə bu məqalədə, əsasən, müharibə dövrü və ondan sonrakı dövrdə qadın əsirlərin bədii ədəbiyyatda təsvirini araşdıracağıq. Tədqiqatımızı müqayisəli və deskriptiv metodlara əsaslanaraq, həm ingilis, həm də Azərbaycan ədəbiyyatının yazıçılarının müharibə mövzusunda yazılmış bədii əsərlər üzərində təhlil və müqayisələr aparmışıq.

Bədii ədəbiyyatda müharibə motivi və qadın faktoru

Dünya ədəbiyyatının müxtəlif dövrlərinin nümunəyəndələrinin yaradıcılığında zaman-zaman əks olunan müharibə əleyhinə fikirlərini araşdırmaq mümkündür. Ernest Heminqueyin “Əlvida, silah!”, “Əcəl zəngi”, Kurt Vonnequtun “Sallaqxana № 5 və ya uşaqların səlib yürüşü”, Lev Tolstoyun “Hərb və sülh”, Virciniya Vulfun “Missis Dellouey” və s. əsərlərdə müharibə və onun təşkilatçıları qınanır, bəşəriyyətə və insanlığa zərərlərindən ürək-ağrısı ilə danışıılır.

Müharibə mövzulu romanların personajları insan və onun aid olduğu sivilizasiya arasındakı münəqişə modelini təmsil edir. Bu çaxnaşma və qarşıdurma istər insanda, istərsə də sivilizasiyada, təəssüf ki, müasir cəmiyyətin ən yaxşı səciyyəvi cəhətlərindən uzaq – bir tərəfdən adam qətl törətməyə adət etmiş insanların qəddarlığı və zülmkarlığı, digər tərəfdən, sakit həyata uyğunlaşa bilməyən “sınımış nəsil” adlandırılan insanların qərəzsizliyi və laqeydliyi özünü göstərir. Məsələn, Vonnequt müharibənin mənasızlığı və qəddarlığı mövzusu “Sallaqxana № 5 və ya uşaqların səlib yürüşü” romanında qaldırır, burada İkinci dünya müharibəsində döyüşlər nəticəsində insanların məhv edilməsi, sivilizasiyanın mövcudluğu təhlükə altındadır[8]. Roman boyu canlanan soyqırım birmənalı deyil. Demək olar ki, mifoloji simvol statusu qazanan sallaqxana təkcə heyvanların kəsildiyi yerə və ya 1945-ci ilin fevralında Drezdenin bombalanmasının, eləcə də İkinci Dünya Müharibəsi döyüşlərinin bədbəxt heyvanların ölümünün insanların öldürülməsinə bərabər olan təcəssümünə çevrilmir, həmçinin, dünyada baş verən şər hadisələ-

rin forması yenidən şərh olunur. Beləliklə, Kurt Vonnequt üçün təcavüzkarlar və onların qurbanları özlərini barrikadaların eyni tərəfində görürlər: hamısı ya öz səhvlərinin və çatışmazlıqlarının, ya da onlara həyat verən sivilizasiyanın çatışmazlıqlarının qurbanıdır.

Bədii ədəbiyyata həm qadınlar, həm də kişilər baş verənləri təsvir etməyə, öz düşüncələrini yazmağa emosional çıxış vasitəsi kimi müraciət edirlər. Britaniyada sosial nizam, müharibənin fiziki və psixoloji gərginliyindən əziyyət çəkən kişi və kişilərin yoxluğunda qadınların əsas iqtisadi dəstəkçilərə çevrilməsi ilə əsrlərboyu baş verən müharibə ilə sarsılırdı. Qadınlar ənənəvi olaraq kişilərə aid rolu mənimsəmək məcburiyyətində qalırlar, uşaqlarını təmin etmək üçün fabriklərdə sənaye işlərini görür, həmçinin ailənin saxlanmasında aparıcı rol alırlar. Nəticədə, bir çox qadın müharibəyə öz baxışlarını və onun ailələrinə göstərdiyi təsirləri müzakirə edərək, danışmağa və dolayısı ilə də bədii ədəbiyyata gətirməyə nail olur. Böyük Müharibənin yazıçıları və şairləri bu müharibənin dünyanın əvvəllər gördükləri hər şeydən nə ilə fərqləndiyini, həm onun aparılma tərzinə, həm də münafişənin məqsədinə münasibətin dəyişməsinə görə fərqləndirməyə çalışırlar. Müharibə dövrü iştirakçıları olan qadınlar həm döyüş meydanındadırlar, həm tibb bacısıdırlar, həm ailəni dolandırırırlar, həm də daha dəhşətli ən ağır işgəncə görə müharibə əsirləridir.

Qadın əsirlər və gender mövzusunun ingilis və Azərbaycan ədəbiyyatında təsviri

Somerset Moemin “Məğlubedilməz” əsəri ikinci dünya müharibəsində fransız-alman münasibətlərini əks etdirir. Fransızların torpağını işğal edən alman zabitləri onların evlərinə soxulur və əksər hallarda əhaliyə gərginlik yaradırlar. Alman zabiti Hans içkili halda fransız Anneti zorlayır, daha sonra isə Annetin hamilə olduğunu öyrənir. Tədricən ona aşiq olan Hans artıq gələcəyini Annetlə və doğulacaq övladı ilə qurmağı planlaşdırır. Annet isə metaforik şəkildə özünü Fransa olaraq görür, Hansın isə Almaniya olaraq, onu işğal etdiyini düşünür.

Moem fransız qızlarını alman qızları ilə müqayisədə cəlbedici və şarmlı təqdim etsə də, onların daha kobud və patriot olduğunu düşünərək, Annetin idiomatik təsvirini verir: *“They had something the German girls hadn’t...they were mercenary and as hard as nails.”* (Onlarda alman qızlarında olmayan nəşə var idi...onlar vətənpərvər və çox sərt idilər) [5, s.11] Baxmayaraq ki, Annetin atası və anası onların izdivacına razıdırlar, Hansın, həqiqətən də, onlara qulluq etməsinə, oğul kimi davranmasına, onlara yemək gətirməsinə razıdırlar, Annet isə heç bir şəkildə boyun əymək niyyətində deyil. O, ac qalmağa razıdır, lakin qürurunun alman zabitinə təslim olmasına razı deyil. Hans nə qədər ona və onun valideynlərinə yaxşı davransa da

onun torpağını işğal edən alman zabitidir və Hansdən sevgi, qayğı və ya hansısa ərzağı qəbul etmək Annet üçün ölkəsinə, xalqına xəyanətdir: “*We can eat like kings on potatoes and bread and turnips and lettuce...It’s our own food that you’ve stolen from us. Look at the sardines. They are Bordeaux sardines*”. (Biz kartofu, çörəyi, şalğamı, kahını krallar kimi yeyə bilərik. Bu bizim ərzaqlarımızdır ki, siz oğurlamısınız. Bu sardinalara baxın, bunlar ki, Bordo sardinalarıdır.) [5, s.21] Müəllif əsərin gedişatı boyunca Hans xarakterini müsbət inkişaf edən obraz kimi təqdim edir. Baxmayaraq ki, o alman zabitidir, Fransa torpaqlarının işğalında onun da rolu var, oxucu Hansı müəllifin təqdimatı əsasında sevməyə və hətta sonluğun izdivacla bi-təcəyinə ümidləndirə bilər. Lakin bununla yanaşı, Moem həm də qadın əzmkarlığını və cəsarətini göstərməyə çalışır. Onun yaratdığı qadın obrazı itaətkar deyil, mübarizdir, asılılığa boyun əymir. Annetaya nə qədər ağır olsa da, güclü və patriotik xüsusiyyətini qoruya bilər. Uşağı dünyaya gətirən kimi, özünə çox ağır olsa belə, onun Fransa torpaqlarının işğalçısının oğlu olduğunu düşünərək, öldürür: “*I’ve done what I had to do. I had to do it at once. I was afraid if I waited I shouldn’t have the courage*”. (Mən etməli olduğum şeyi etdim. Bunu göz qırpmadan birdəfəyə etməli idim. Qorxurdum ki, əgər azca gözləsəm etməyə cəsarətim olmaz.) [5, s.78] Düşünürük ki, bu məqamda müəllif fərdi şəkildə alman zabitini deyil, müharibəni və onun törədicilərini qınayır. Əslində, Hans da, Annet də müharibənin qurbanlarıdır. Onlar fərqli zaman və ya məkanlarda qarşılaşmış olsaydılar münasibətlər belə gərgin və təzadlı olmayacaqdı. Müharibənin insan həyatında və sivilizasiyada yaratdığı problemi qınayan Kurt Vonnequt da müharibə əleyhinə yazdığı romanı “Sallaqxana №5 və ya uşaqların səlib yürüşü” adlanan əsərində əsər boyunca baş verən bütün fəlakətləri sakit, ironik şəkildə oxucuya ötürür. Bu əsərdə vətənpərvər, qəhrəman, vuruşmağı bacaran əsgər obrazı yoxdur. “Uşaqlar” deyəndə yazıçı Amerika ordusunun uşaq düşüncəli, həyat təcrübəsi olmayan, xəyalpərəst gənc əsgərlərini nəzərdə tutur. Müharibə iştirakçıları, əslində, xəyallarından, arzularından məhrum edilmiş gənclərdir. Qatilliyin, zorakılığın, qan tökmənin təbliğ olunduğu heç bir situasiyada qəhrəman yoxdur. Təbii ki, bu məqamda yenə də insan faktoru önəm daşıyır. Ömrə tabe olaraq, döyüşən əsgər başqadır, daxili aqressiyası ilə işgəncə verib həzz ala bilən müharibə iştirakçı bir başqadır. Eynilə, Nüşabə Məmmədlinin “Zəngülə” əsərində erməni döyüşlərinin azərbaycanlı qadın əsirlərə verdiyi işgəncələr, yaşatdıqları zorakılıqlar həm də insan xarakterinin mənfurluğunun dərinliyindən xəbər verir.

Nüşabə Məmmədli yazır ki, o insanların daxilindəki düynülü dərdləri, sonu vüsulla bitməyən sevgiləri, min əzab-əziyyətin altına çiyinlərini verən

Azərbaycan qadınlarının cəfəkeşliyini, ləyaqətini, vətən sevgisini, düşdüyü şəraitdən asılı olmayaraq, göstərdiyi mətinliyi, dəyanəti, təəssübkeşliyini təsvir edir. [3, s.7] Müəllif Qərb ölkələrinin birində restoranda qəfildən yarıqlı avazla zənguləsini eşitdiyi qızın qarabağlı olmasına əmin olur. Daha sonra əsərin baş qəhrəmanı Rəhimə ilə yaxından tanış olmağa nail olan müəllif onun və onunla yanaşı digər azərbaycanlı qadınların öz torpaqlarında erməni əsirliyində başlarına gətirilən işgəncələrə və faciələri bədiiləşdirərək qələmə alır. O Rəhiməni cingiltili möhtəşəm səsi ilə təzad yaradan zəif, çəlimsiz bir qız kimi təsvir edir. Rəhimə və onun səsinin bədii ifadələrlə təsvirinə nəzər salaq: *“Zərif qaməti, uzun saçı, tutqun işığın altında güclə seçilən vücudu çubuq üzərində parçadan düzəldilmiş gəlinciyə oxşayırdı. Bu vücuda nəzər salanda adam dəhşətə gəlirdi ki, görəsən, bu cingiltili səs, ucubacağı bilinməyən bu zəngulələr haradan peyda olur?... O səsdə Qarqarın aşib-daşan şaqqıltısı səslənirdi, o səsdən xarıbülbülün qoxusu gəlirdi, o səsdə məscidlərin minbərindən Mirzə Hüseyn segahı üstə köklənən Azan sədası ruhları oxşayırdı”*. [3, s.12] Təsədüfən qaçıb xilas olan qonşuların paltar torbalarının içində gedən körpə qardaşının sağ olmasından xəbərsiz şəkildə anası ilə birlikdə ermənilərə əsir düşən 9 yaşlı Rəhimənin ombasını zədələyib axsaq, bir gözünü çıxardıb kor edirlər. Daha sonra isə digər qadın əsirlərin başına gətirilən işgəncələrə Rəhimə uşaq yaşlarından şahid olur. Müəllif bu əsərdə müharibə dəhşətini, erməni vəhşiliyini təsvir etməklə yanaşı, həm də Azərbaycan qadının qürurunu, mətanətini və namus göstəricilərini, təmkinli davranışlarını, uzaqgörənliyini göstərir: *“Erməni bir göz qırpımında ucu közərməmiş dəmir xaçı hamının məsləhət yeri olan Xurşud müəllimənin sol döşünə basdı. Xurşud müəllimənin ağappaq döşündən qalxan kabab cızıltısı və qızardılmış ət iyi ətrafı bürüsə də, müəllimə heç tərpənmədi”*. [3, s.32] Rəhimə daha sonra həmin Xurşud müəllimin sağ döşünün erməni tərəfindən kəsilməsinə, hamilə qadının qarınının yarılaraq körpəsinin çıxarılmasına, cavan gəlinlərin zorlanmalarına, uşaqların analardan zorla alınmasına, əsirlərin doqram-doqram edib, bədən üzvlərini bütöv şəkildə bişirilib qadınların qarşısına yemək kimi qoyulmasına və s. qadını alçaldan işgəncələrə şahid olur. Əsərdə həmçinin Azərbaycan qadını əzmini vurğulamaq üçün göstərilir ki, ermənilərdən onları seçib zorlamağa gələndə sidik dolu qabı cavan gəlin başından aşağı tökmüşdü ki, onu aparmasınlar. Lakin bu hallar da erməniləri durdurmurdu. Qadının mətanətinin başqa bir metaforik təsvirini isə Şeyda xala obrazında görmək olar. Şeyda xala övladının ölümünə səbəb olan Aşota hücum edərək onu əlləri ilə öldürür, özünün kürəyinə isə bıcaq soxaraq onu da ermənilər öldürür. Ölmüş Aşotun üstünə düşən Şeyda xalanın cəsədini belə, müəllif paklıq simvolu, namus rəmzi, əmzkarlıq abidəsi kimi təsvir

edir: “Şeyda xalanın kürəyinə yekə bir ovçu bıçağı sancılıb qalmışdı. Ancaq nədənsə qan çıxmırdı. Elə bil qanını sıxıb içinə sızdırmışdı ki, murdar erməninin üstünə dəyməsin. Şeyda xalanın avazımış sifətində bir təbəssüm var idi. Qisas təbəssümü.” [3, s.29] Vonnequtun “Sallaqxana №5 və ya şaqların səlib yürüşü” əsərində olduğu kimi “Zəngulə” əsərində də heyvan sürüsünə bənzər şəkildə tövlədə, sallaqxanada saxlanılan, şaqqalanan əsirlərin fəryadına “Zəngulə” əsərində qadın namusu və kişi qeyrəti məsələsi də əlavə olunmuşdur. Könüllü döyüşçülərin bacıları ermənilərin əlinə keçsə də, qardaşlarını ələ verməmək üçün işgəncələrə tab gətirib səslərini çıxarmırlar, ermənilər tərəfindən dəfələrlə zorlandıqları üçün namus faktorunu üstün tutaraq qayadan atılırlar. [3, s.101] Müəllif həm də əsirlikdən qayıdan, dəyişdirilən qadınların da həyatının acınacaqlı olduğunu vurğulayır. Namusun insan həyatından da üstün tutulması sağ qalıb vətənə qayıdan qadınların üçün heç də xoş nüans deyil, mənəvi zərbədir. Əsirlikdən qayıtmış qızları nadir hallarda kimsə sevər evlənər, arxasıyca elçi gedər.

Virciniya Vulf isə “Missis Dellouey” əsərində nəinki müharibə dövründə, hətta ondan sonrakı mərhələlərdə də müharibə nəticəsində bəşəriyyətə düşər olmuş məyusluğu və məhvi ifadə etmək üçün Missis Delloueydəki personajlardan istifadə edir. Müharibə qazisi Septimus Smit vasitəsilə o, travmanın ən ekstremal formasını təsvir edir və öz növbəsində o, bütün vətəndaşların yaşadığı mərmə şokunu təmsil edir. “Müharibədən sonrakı ingilis cəmiyyətində həm müharibə iştirakçıları və qaziləri, həm də mülki şəxslər böyük müharibənin dağıntılarından sağ çıxmaq üçün mübarizə aparırlar” və bu təsvirdə Klarisa və Septimus eyni sikkənin iki üzüdür. [6] Hər ikisi müharibənin yaratdığı travma ilə mübarizə aparır, lakin bunu fərqli şəkildə ifadə etməyi seçirlər. “Missis Dellouey” müharibədən beş il sonra yazılsa belə, Vulf göstərmək istəyir ki, ağrı və iztirab təkcə əsgərlər dəfn edildikdə olmur, bu iztirab və bu kədər sonrakı illərdə də öz ağırlığını daşıyaraq qalır. Vulf, əsasən, müharibədən sonra İngiltərəyə vurulan ziyanın əsl mahiyyətini çatdırmaqla məşğul idi və “Missis Dellouey” əsəri vasitəsilə fərdi şəkildə müharibə qurbanlarının təsvirini verməyə və sivilizasiyanın mümkün məhvinə izah etməyə çalışır. [1, s.14] Birinci dünya müharibəsinin qalıcı təsirləri Septimus Smithdəki ruhi xəstəliyin ən ifrat ifadəsində və Klarisa Missis Delloueyin emosional vəziyyətində aydın görünür. Vulf ayrı-ayrı obrazları təsvir etməklə əslində, müharibədən kollektiv şəkildə əziyyət çəkən bir cəmiyyəti göstərir.

Bundan başqa, Vulf “A room of one’s own” (Özünə aid otaq) əsərində müharibənin insanlara, insanlar arasındakı münasibətlərə, onların ünsiyyətinə, düşüncə tərzinə, hətta sevgini, hisslərini ifadə etmə tərzinə – üslubuna daha

təsir göstərdiyini bildirir. Məsələn, o qeyd edir ki, nə dəyişdi ki, Alfred artıq öz sevgilisinə əvvəlki kimi “*She is coming my dear, my love*” (Gəlir, mənim gözəlim, sevgilim) demir və ya Kristina niyə ona əvvəlki kimi “*My heart is gladder than all these. Because my love is come to me*” (Bu gün ürəyim həmişəkindən daha şaddır, çünki mənim sevgilim gəlir) misraları ilə cavab verməyi tərgidib (dayandırıb). [7, s.37] Günahı müharibənin boynuna atmalıyıq?! 1914-cü ilin avqustunda silahlardan atəş açılarda kişi və qadınlar bir-birlərinə gözlərindəki romantizmin aşkar şəkildə yoxa çıxdığını göstərmişdilər?! Əlbəttə, bizi idarə edənlərin üzünü top atəşi işığında görmək sarsıdıcı idi (xüsusilə, qadınlar üçün, təhsil barədə xeyalları ucbatından)

Nəticə

Araşdırmalardan və müqayisələrdən aydın olur ki, istər ingilisdilli ədəbiyyatda, istərsə də Azərbaycan ədəbiyyatında yazıçıların müharibə əleyhinə düşüncələri bədii ədəbiyyata yol açmışdır. Müharibənin vurduğu zərbə insan və sivilizasiya olduğundan önəmli məsələ də məhz insan amilidir. Müqayisəmiz isə onu göstərir ki, əsirlikdə və ya müharibə bölgəsində yaşayan qadınlar sırf genderoloji xüsusiyyətlərinə görə ikiqat işgəncələrə məruz qalırlar. Lakin ingilisdilli ədəbiyyatda bu sadəcə qürur məsələsidsə [4], Azərbaycan mentalitetində bu qürurla yanaşı, namus, heysiyyət məsələsidir. Namus və bakirəlik məsələsinə xüsusi önəm verən Azərbaycan mühitində əsirlikdə ermənilər tərəfindən təcavüzə məruz qalmış qız-gəlinlər də birmənalı olaraq qarşılanmır. Ölümün və özünə qəsd hallarının təcavüzə uğrayan qızlar üçün ən doğru qəbul edilən addım olduğunu bir neçə nüans və cümlələr təsdiqləyir: “Ay bala, kaş sən doğulmasaydın da mən özümü öldürə bilsəydim”, “bizim daha itiriləcək nəyimiz qalıb ki?”, “Bizi öldürən cənnətə düşər” [3] kimi ifadələr ölümün həmin qadınlar üçün ən “qeyrətli” addım olaraq təqdim edilməsi, zənnimizcə, yanlış təbliğatdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Bazin, Nancy and Jane Lauter. “Virginia Woolf’s Keen Sensitivity to War.” *Virginia Woolf and War*. Ed. Mark Hussey. New York: Syracuse University Press, 1991. 14-39. Print.
2. Mario Klarer, *An introduction to literary studies*, Routledge, Taylor & Francis e-Library, 2005. 165 p.
3. Nüşabə Məmmədli, *Zəngülə*, Bakı, İdeal-print nəşriyyatı, 2010. 264 səh.
4. Showalter, Elaine. *The Female Malady: Women, Madness, and English Culture, 1830-1980*. New York: Pantheon Books, 1985. Print
5. Somerset Maugham. *The Unconquered*, Qanun Publishing House, 2018. 80 p.

6. Virginia Woolf, Mrs. Dalloway, London, Wordsworth Edition Limited, 2003. 148 p.
7. Virginia Woolf, A room of one's own, London, Wordsworth Edition Limited, 2012. 463 p.
8. Vonnegut, K. Slaughterhouse-Five, or The Children's Crusade. London: Vintage Books, 2000. 177 p.

Vusala Aghabayli

Summary

Genderological characteristics of the theme of war in fiction

Questions about women, previously studied as women issues, became a problem of feminist theory in the 1980s, and later in the early 21st century became a problem of gender research. Modern gender researches provide opportunities to study the topic of female in the literature from various aspects. Sex, which is formed as a "constructor" in the cultural context in the social environment, is already being studied in the literature under the title of "gender". That is, the issue is not only the woman but the human. However, the main issue in war is the human factor, the description of the torture of women captives, their way of life in captivity, their struggles, courageous steps, and the situations they faced, draw more attention of us in both English and Azerbaijani literature. Although the works of Ernest Hemingway, Kurt Vonnegut, and Khalid Hussein depict war and its terrible impact on human destiny, we tried to analyze Somerset Maugham's "The Unconquered", Nushaba Mammadli's "Zangula" in this article.

Sometimes men consider the act of rape as proof of their superiority over women. The work "Zangula" is about the tragedy of Azerbaijani girls and women captured by Armenian soldiers in the First Karabakh War and was written based on real motives. The author gives a literary depiction of the tragic acts, like the terrible fate of a character named Rahima and the rape of other female hostages by Armenians, insulting acts towards them, removing a baby by cutting a pregnant woman off with a knife, etc. Maugham's "The Unconquered", deals with the story of Annette during the German-French War.

Вусала Агабейли

Резюме

Гендерологическая характеристика темы войны в художественной литературе

Вопросы о женщинах, ранее изучавшиеся как женские проблемы, стали проблемой феминистской теории в 1980-х годах, а позже, в начале 21 века, стали проблемой гендерных исследований. Современные гендерные исследования дают возможность изучить женскую тему в литературе с разных сторон. Пол, формирующийся как «конструктор» в культурном контексте в

социальной среде, уже изучается в литературе под названием «гендер». То есть вопрос не только в женщине, но и в человеке. Однако главная проблема на войне – человеческий фактор, описание пыток женщин-пленников, их образ жизни в плену, их борьба, мужественные шаги и ситуации, с которыми они столкнулись, привлекают к нам больше внимания как на английском, так и на азербайджанском языках. литература. Хотя произведения Эрнеста Хемингуэя, Курта Воннегута и Халида Хусейни изображают войну и ее ужасное влияние на судьбы людей, в этой статье мы попытались проанализировать «Непокоренная» Сомерсета Моэма, «Зангулу» Нушабы Мамедли.

Иногда мужчины рассматривают акт изнасилования как доказательство своего превосходства над женщиной. Произведение «Зангула» о трагедии азербайджанских девушек и женщин, захваченных армянскими солдатами в Первую карабахскую войну, написано по реальным мотивам. Автор дает литературное изображение трагических деяний, таких как страшная судьба персонажа по имени Рахима и изнасилование армянами других женщин-заложниц, оскорбительные действия по отношению к ним, изъятие младенца путем отрезания ножом беременной женщины и т. д. «Непокоренная» Моэма посвящены истории Аннет во время германо-французской войны.

Rəyçi: f.f.d.M.Nasıyeva

Redaksiyaya daxil olma: 29.01.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmə: 16.02.2022

Çapa qəbul olunma: 09.03.2022